

Recenzie

MACHÁČEK, Ladislav (ed.): Vedecké spoločnosti na Slovensku v roku 2013

Bratislava: Slovenská fyzikálna spoločnosť, 2013, 119 s. ISBN 978-80-970625-9-0

V intelektuálnej verejnosti a odborných kruhoch sa už dlhodobo vedú polemiky o poslaní a charaktere vedy. Dnes sa ale čoraz častejšie spochybňuje pôvodná téza, že veda je a priori neutrálne hľadanie pravdy bez hodnotovej nadstavby. Tieto pochybnosti nastali v podstate od skončenia prvej svetovej vojny, kedy ľudstvo trpko zakúsilo na vlastnej koži „výdobytky“ vedy. Po zvrhnutí atómovej bomby na Hirošimu a Nagasaki v roku 1945 sa tieto pochybnosti ešte navrhli. V dnešnom globalizovanom svete, ktorý ekonomicky, teda aj politicky ovládli nadnárodné spoločnosti sa veda dostala do područia verejných i súkromných finančných skupín, čím padol monopol univerzitných pracovísk ako výskumných centier. Vzťah medzi ekonomikou a vedou je takto čoraz markantnejší. Zásadný zvrät v chápaní vedy priniesol v roku 1962 Thomas Samuel Khun vo svojej knihe „Štruktúra vedeckých spoločností“, ktorý začal skúmať vedu ako sociálnu aktivitu. Tým vedu zredukoval na riešenie „hľavolamov“ v rámci jestvujúcich spoločenských systémov a ideológií. Podľa tohto autora predstavuje veda len dogmatickú stabilitu, prerušovanú občasnými revolúciami. Tým jasne naznačil, že nejestvuje len vzťah medzi ekonomikou a vedou, ale priamo medzi ideológiou a vedou.

Aj slovenská spoločnosť sa dlhodobo borí s problematikou postavenia vedy v rámci jej oficiálneho ukotvenia v štátnom aparáte a najmä jej financovaním. Preto je potešiteľné, že v tomto roku, kedy si Slovenská akadémia vied pripomína 60. výročie svojho vzniku, vyšla publikácia „Vedecké spoločnosti na Slovensku v roku 2013“, ktorej editorom je prof. Ladislav Macháček, podpredseda Rady slovenských vedeckých spoločností pri SAV. Publikácia má prehľadnú štruktúru, jednotlivé kapitoly idú v logickom slede, nie sú v nej „biele“ miesta, ani nepotrebný text.

Po príhovore editora nasleduje krátka charakteristika spoločnosti, ktorej autorom je Dr. Dalibor Krupa. RSVS združuje 54 vedeckých spoločností, ktoré sú zoskupené do troch základných oblastí vied (vedy o neživej prírode, vedy o živej prírode a humanitné vedy). Trup publikácie tvoria základné informácie a charakteristiky jednotlivých vedeckých spoločností. Možno tam nájsť mená vedenia spoločností, mená členov výboru, členov revíznej komisie, počet členov, adresu sídla a kontaktné údaje, ako aj informácie o medzinárodných aktivitách a dosiahnutých výsledkoch v danej vednej oblasti. Nie je cieľom tejto recenzie podrobne informovať o texte ku každej predstavovanej spoločnosti, no

rozhodne stojí za to, publikáciu preštudovať. Čitateľ sa môže dozvedieť, v akých sférach a oblastiach sa slovenská veda angažuje a aké dosahuje výsledky. V čase, kedy média odpútavajú pozornosť verejnosti od zásadných a existenčných problémov, skôr jej podsúvajú povrchné problémy, je to viac ako potrebné. V tomto smere možno akcentovať napr. aktivity Slovenskej alzheimerovej spoločnosti.

Predkladaná publikácia je nepochybne významným príspevkom, i keď sa nesnaží diskutovať, ani polemizovať, skôr informovať, do diskurzu o postavení vedy. Za pozornosť v tomto smere rozhodne stoja východiskové princípy RSVS, ktoré hneď v úvode avizujú preferovanie univerzalistických hodnôt, na základe ktorých je každý hodnotený v termínoch jeho vedeckých výsledkov, pedagogických schopností, profesionálnej etiky a nie v termínoch rodu, etnicity, veku, či štátnej príslušnosti. Rovnako ďalšie zásady, ako napr. odmietanie bigotnosti, dogmatizmu, na strane druhej pripúšťanie konfrontácie názorov, hoci aj odlišných a konfliktných a najmä preferovanie akceptovania základných ľudských práv (s. 5-6), dávajú nádej, že veda v našich podmienkach sa nestane len slúžkou vyšších záujmov a lobistických skupín, či už ekonomických alebo politických, ale že bude najmä v službách humanizmu. Aj z tohto dôvodu treba hodnotiť predkladanú publikáciu veľmi pozitívne a dať ju do pozornosti nielen verejnosti vedeckej, ale aj pozornosti širšej, pretože seriózna veda je jedným z predpokladov budovania skutočnej občianskej, t. j. spravodlivej spoločnosti.

Alexandra Dvorská

Externý spolupracovník Katedry politológie a európskych štúdií
FF UKF v Nitre